

alkalmazható azonban azért, mert a cserebogár pajodja egy év alatt az egészet elpusztítja. — Jelenleg kísérlet tétetik az uralkodó fanemnek védertvényvel való megtelepítésével. Védertvényül az ákáczt alkalmazták, s ha az uralkodó fanem megtelepedett, a már előbb gömb-ákácczá alakított fákat kiszedik, és a városba az utczák befűtésére alkalmazzák.

Ha a különböző vetési módozatokat vesszük szemügyre, a fennálló állabok alá a fészekvetést a legcélszerűbbnek mondhatjuk.

Ültetéssel a Nagy-erdőn 3 holdon tett kísérlet jól sikerült. Az ültetésnél 5 éves csemeték lettek elültetve, s a vezérgyökért a csemetéknél levágták. Ültetés a vetésnél biztosabb, azonban gazdasági szempontból csak akkor alkalmazható, ha a vetés nem sikerül, vagy a vetésekben lévő hézagoknak kipótlására.

Tölgyön kívül erdei és fekete fenyővel is történtek ültetések. Négy éves csemetékkel beültetett a Nagy-erdőn 5 hold terület jó sikerrel.

A mennyire következtetni lehet, az 5 hold ültetés s az erdőmesteri lak mellett lévő 1 holdnyi erdei és fekete fenyőállabok növekvéséről, a mely 55—60 éves, kimondható, hogy a fekete fenyő jobb növekedést mutat nálunk, mint az erdei fenyő.

Csemetekertek majd minden erdőtestben vannak. A Nagy-erdőn 4 hold ákác, Ohaton 2 hold, Nagy-cserén $\frac{1}{2}$ hold kőris, Paczon 7 hold ákác, Fancsikán 4 hold, Halápon 5 hold ákác s 1 hold kőris, Guton $3\frac{1}{2}$ hold kőris, 1 hold ákác. Ezekon kívül minden erdőőr laka mellett, annak gondozása alatt $\frac{1}{2}$ —1 hold csemete-kert van.

(Vége köv.)

Még egyszer a selmeczbányai m. kir. erdőakadémia növénykertjeiről.

E lapok folyó évi III. és IV. füzetében Matuskovits Béla, m. kir. erdész úr az „E. L.” mult évi folyamában a selmeczbányai növénykertek ismertetésével foglalkozó cikkmerről sziveskedett megemlékezni.

Mindenek előtt örömemnek kell kifejezést adnom a felett, hogy szerény soraimnak sikerült a kertek iránt érdeket kelteni. A tárgy közérdekű lévén, mindenesetre megérdemli az eszmecserét; megérdemli, hogy számosak által figyelemmel

kisértessék. Én különösen e szempontból üdvözlöm Matuskovits ur cikkét; de ép e tárgy nagy fontosságánál fogva nem mulaszthatom el visszatérni arra, azon reményben, hogy ez által nem válok e lapok tisztelt olvasó közönségének terhére.

A kertek hátrányára szolgáló s általam felhozott akadályokat M. ur kifogásolja; pedig azon akadályok megvannak s legkevésbé sem csökkenek az által, hogy Magyarország számos vidékével közösek, sőt, hogy némely vidéken azok még nagyobbak. Meglehet, hogy egyes tényezőket talán túlbecsültem, de csakis egy évre terjedő selmeczi időzésem, s az irodalom- és szóbeli értesülések szolgálván adataim forrásául, amannak rövidege, ezeknek pedig szűk volta mentségemül szolgálhatnak. Ennek elismerése mellett azonban az akadályok nagyobb részét most is létezőknek állítom lenni.

Tény az, hogy a budapesti növénykertekben számos oly fásnövény van, mely több normalis telet becsomagolás nélkül kibirt, holott ugyanazon fásnövények Selmecezen még szalmacsomagolásban is elfagytak, pl. a Paulownia, mások ellenben csomagolás nélkül fagylak el, pl. a Catalpák. A becsomagolandó növények számát pedig a selmeczi kertekben szaporítani nem szabad, azért sem, mert a csekély dotatio azt nem bírja el.

A korai fagyok pedig jóval gyakoriabbak mint az ország más vidékein, pl. Budapesten. A kedvezőtlen csapadéki viszonyok igaz meg vannak Selmecezen ép ugy mint másutt Magyarországon, azzal a különbséggel azonban, hogy más vidéken tovább tartja meg a talaj vagy az altalaj nedvességét, mint a selmeczi kertek altalaja, mely esése által azt gyorsan levezeti.

A mi a kertek vízzel való ellátását illeti, M. úr megnyugtatóására említhetem fel, miszerint Selmece városá által — újabban vett értesüleseim szerint — immár a rózsá-utca vízzel való ellátásának tervezete felett megindítottak a tanácskozások,

melyekben az erdőakadémia igazgatója is részt vesz, oly célból, hogy ez alkalommal a kertek is láttassanak el vízvezetékkel. A Mihályaknai vízvezeték igénybevétele már meghaladott álláspont, mert a szolgálmány meg van szüntetve, s a víz a Mihályakna kizárólagos tulajdona. M. úr megnyugtatóra felhozhatom azt is, hogy a notabilitások tiszteletére szentelendő helyekről is van már gondoskodva.

A talaj s a szélirány kérdését illetve előbbi állításaimat fenntartom, annyiba adva igazat M. úrnak, hogy csakugyan vannak a kertekben egyes pontok, melyeken a talaj tűrhető s eléggé alkalmas, valamint hogy az alsó kertnél a szélirány kedvezőbb, mint a felsőnél.

Ennyit sine ira et studio a cikkemre vonatkozó megjegyzésekre.

Nem hagyhatom azonban megjegyzés nélkül Matuskovits úr cikkének azon részét, melyben a kertek jövő rendezésének kérdésével foglalkozik s általában botanikus kertek berendezésére utasítást ad. A cikkében mondottak azt látszanak sejtetni, mintha a kertek eddigi igazgatói — miután nem terve értelmében jártak el — helytelenül cselekedtek volna.

Ezzel szemben ismételnem kell mult évi cikkemben a kert volt s jelenlegi igazgatójának érdemeiről mondottakat, ámbár védelmem voltaképen mellőzhető volna, miután a kertek jelenlegi virágzó állapota a leghangosabb védelem mellettök.

A kertek rendezésénél kiváló szükség gyanánt felemlített déllő rögzítést, valamint az utaknak erre függélyesen menő kitűzését, feleslegesnek, az utóbbit pedig számos s így a jelen esetben is kivihetetlennek tartom. Jelen esetben kivihetetlen a scarpiprozás is, mert a kert, különösen a felső kert, különböző irányok felé fekszik; nagy költség kellene tehát arra, hogy ez kelettől délnyugatig ekként scarpiproztassék, hogy az utak, illetőleg terrászok a déllőre merőlegesek legyenek. M. úr

terve szerint telepített kertek elvesztik a természetesség küllemét, a mi felé pedig törekedni kell, nem csak a mükertnél, de és különösen az erdészeti szempontból fenntartott növénykerteknél is.

A ki botanikus kertet telepít, annak azzal a területtel kell számolnia, a mely rendelkezésére áll, még pedig annak minden előnyével és hátrányával. Ezt szem előtt tartva kellett az örökölt régi facsoportokat meghagyni s az utakat ezek tekintetbe vételével kitüzni.

Az egy s két éves növények rendszeres művelésének szükségét én is hangoztattam s nagyobb dotáció mellett az meg fog történni, de fájlalnék, ha az M. úr terve szerint $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ holdnyi területen lenne keresztül vive. Ellenkezőleg, ismét a természetességet hangoztatva, ohajtandónak tartom, hogy az 1—2 éves növények rendszere az egész kerten ugy osztassék el, hogy a kertben alkotott egyes csoportok, melyekben a rendszer teljessége kedvéért a fásnövények nevezetesebbjei is foglaltatnának, a természetes rendszer egyes rendjeinek feleljenek meg, s az egész kert egy rendszert képezzen, mint az most ujabban rendezett növénykerteknél tényleg keresztül van vive; pl. a budapestinél, kolozsvárinál stb. Hogy pedig az erdészeti cél szem előtt ne tévesztessék, kívánatosnak tartom e csoportokon kívül a fásnövényeket rendszeren kívül is elosztva vagy elegyítve, lehetőleg akként nevelni, hogy azok növénytani, de egyszersmind erdészeti jellege is kitűnjék, mert, hogy példát hozzak fel, az erdészt a tölgy terebélyes koronája nem érdekli annyira, mint annak sugár, nyulánk törzse. Ezen cél mikénti elérésénél azonban a kert területe a határozó. Különben a selmeczi kerteknél az igazgatóság törekedett e cél eléri, a mennyiben a régi acerinum mellé salicineumot, quercinumot és abietinumot telepített.

Az ellen nincs s alig lehetne valakinek kifogása, hogy külön választott kisebb területen — a rendszeren kívül — pl. csak a gazdaságilag fontos növények gyűjtessenek egybe, mint a budapesti növénykertben a gyógynövények vannak külön csoportosítva; mert ezen csoportosítás ama növények tenyészesi jellemét is feltüntetné.

Egyetértek M. úrral, hogy a gyümölcsfák nevelését a növénykertekben nem tartja helyén valónak; de hiszen ez nem is történik a selmeczi kertekben, hanem igen is, miután „a czélszerű beosztás és alaposan megfontolt terv szerint haladva, a költségeket és a telepítéseket elosztjuk néhány évre“, nem lehet az másként, minthogy azon néhány év alatt míg ez végbe megy, a régi nyomok megmaradjanak. Ime, ebben M. úr kívánsága eddig is teljesített!

A ki a selmeczi kerteket figyelemmel szemlélte, az észrevehette, hogy a virágtenyésztés nem üzetik oly nagy mérvben, hogy az az erdészeti érdekek hátrányára szolgálna, sőt inkább sajnálni kell, hogy a rendelkezésre álló pénzösszeg miatt csak keveset, majdnem semmitsem fordítanak újabb s növénytanilag érdekes virágok beszerzésére, holott ez nemcsak a kertek szépészeti feladatának megoldása kedvéért volna kívánatos, de a növényrendszerek bemutatása szempontjából is.

Az üvegházakban őrzendő erdészetiileg nevezetes növények nem szerezhetők be oly mérvben, mint azt M. úr kívánja, mert először akadályul szolgál a pénzhiány, másodsor pedig akadályul szolgál a megkívántató terjedelmű üvegházak hiánya. Különbén eddig is találunk ilyeneket — melyek nagy részét a kertész csak személyes ismeretsége folytán szerezte be, milyenek pl. a melegövi Pinusok, Cryptomeriák, Melalancák, Arancariák stb.

A virágeladás helytelenségét a jelenlegi intéző körök is elismerik, de hát azok nem segíthetnek, mert azon pár forint

a mit a kertész hivatalosan megengedett, a kertészetekben szokott módon eladott virágok, növények után kap, neki sovány fizetése mellett nagyon is szükséges. Adjanak neki a megélhetésre szükséges fizetést, akkor az eladást be lehet szüntetni; addig ezt tenni lelketlenség volna. Azt azonban határozottan meg kell ezáfolnom, hogy e miatt a fák tenyésztését s más teendőit elhanyagolná, mert én legalább ott létemkor azt tapasztalám, hogy a kertész előljáróinak elismerését szakértelme s buzgósa által teljesen kiérdemelte.

A kertész által termesztett „murok“, illetve konyhazöldség termelésére elvett területet illetőleg M. úr tudomására hozhatom, hogy az eddig is lehető legkisebb térre szorítottatott s ha rendelkezni fog az igazgatóság nagyobb dotációval, akkor „fokozatosan haladva“, ezen kis tér is le fog foglaltatni az erdészeti növények számára.

Minden anomalis akadály — kivéve a természetieket — könnyen elhárítható lesz, ha a dotáció felemeltetik, mert tényleg ez képezi a kertek még nagyobb virágzásának legnagyobb akadályát.

Addig azonban, míg a jelen csekély dotáció megmarad, az igazgatóságnak ezen anomáliákat meg kell tűrni, szint úgy mint a kertek nagyobb mérvű átalakításáról le kell mondania, és legfeljebb lassanként évről-évre lehet a kitűzött cél felé tért foglalnia. Ha a dotáció fel fog emeltetni, akkor a kertek jelenleg is virágzó állapota még jobbá, virágzóbbá fog tétetni.

És én e tekintetben teljes bizalommal nézek a jövőbe; mert tudom, hogy a magyar erdészeti ügy úgy mint a kerteké is, a leglelkesebb s kitűnő szakértelemmel bíró vezérférfiak kezébe van letéve.

Dietz Sándor.